

บทเรียนวิทยาศาสตร์ชุมชน

โตโย

เราจะมีน้ำประปาใช้กันแล้ว

เรื่องการปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้านของฉันทัน

คณะกรรมการวิจัยระบบประปาหมู่บ้าน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชณี นิธากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญดาว แจ่มแจ่ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ เอกอุหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชญา ชะอุ่มผล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยกฤต รัตนพันธุ์
อาจารย์วชิระ สิงห์คง
อาจารย์มณฑา หมีไพรพฤกษ์
อาจารย์นพรัตน์ ไชยวิโน

*หัวหน้าโครงการวิจัย

“ประปาหมู่บ้าน ประชาภุมใจ ระดมทุนได้
เพื่อดื่มและใช้ ในถิ่นของไพรพสกน”

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ขอขอบคุณภาพประกอบจากสำนักบริหารและจัดการน้ำ

<http://www.prapathal.com/>

ณ หน่วยที่ตั้งประปาหมู่บ้านแห่งหนึ่งในตำบลนครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ผู้ใหญ่บ้านกำลังพูดคุยอยู่กับนายกระจ่าง ผู้ดูแลประปาหมู่บ้านกันนั้น เด็กชายเอกวิ่งเข้ามาหาแล้วบอกกับนายกระจ่างว่า

ผู้ใหญ่บ้าน : ก็เห็นเขาว่าได้ผลนะ เอ ประปาหมู่บ้าน เราควรนำมาทดลองใช้ด้วย ราคาถ่านก็ไม่แพงเท่าไร หากจากลูกบ้านเรานี้แหละจะได้ช่วยสร้างรายได้ให้เขา

นายกระจ่าง : น่าสนใจเอาไปทำก็ได้ต้นทุนก็คงเพิ่มขึ้นมาบ้างและดีต่อน้ำก็ได้น้ำ

ผู้ใหญ่บ้าน : เราเคยเอาน้ำไปตรวจดูบ้างไหมว่าน้ำที่เราดื่มเราใช้ได้มาตรฐาน

ดช.เอก : ลุงจ่างทำไมน้ำประปาวันนี้ถึงได้ขุ่นละครับ

นายกระจ่าง : ลุงเพิ่งล้างชั้นกรองน้ำเลยมีบางส่วนที่ขุ่นออกไปลูก

ดช.เอก : ถ้าอย่างนั้นลุงคงล้างบ่อยนะเพราะเห็นว่าขุ่นบ่อย ๆ เลย

นายกระจ่าง : ลุงก็พยายามแล้วนะ

แล้วเด็กชายเอกก็วิ่งออกไปเล่นกับเพื่อนที่วิ่งมาตามไปเล่นฟุตบอล ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ตรงนั้นจึงเริ่มสนทนากับนายกระจ่างเรื่องน้ำประปา

นายกระจ่าง : ยังไม่เคยเอาไปตรวจ แต่มหาวิทยาลัยเคยมาเก็บน้ำเราไปนะ ลองไปสอบถามดีไหมละผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่บ้าน : ถ้าอย่างนั้นพรุ่งนี้ผมจะไปถามเขานะ จ้าผมกลับบ้านก่อนนะ

ผู้ใหญ่บ้าน : ผมไปประชุมที่ อบต. ได้ยินผู้ใหญ่บ้านบางคนเล่าให้ฟังว่า เขาใช้ถ่านเพิ่มขึ้นมาอีกชั้นหนึ่งจะช่วยให้ น้ำดิบจากบาดาลที่ผ่านการกรองจะใสกว่าและไม่ฝักลิ้นด้วยนะ

นายกระจ่าง : ได้ผลอย่างนั้นจริงหรือ

วันรุ่งขึ้นผู้ใหญ่บ้านได้เข้าถามผลการเก็บน้ำที่มหาวิทยาลัยนำไปตรวจกับอาจารย์

ผู้ใหญ่บ้าน : อาจารย์ครับ ผลการตรวจน้ำที่หน่วย
ประปาของผม มีผลเป็นอย่างไรบ้าง

อาจารย์ : อ้อ ผลเพิ่งจะได้นี้แหละครับ ผมก็ว่าจะนำไป
บอกกรรมการประปาหมู่บ้านให้เขาทราบอยู่พอดีครับ
ผลของประปาหมู่บ้านผู้ใหญ่พบว่าน้ำประปามีธาตุบาง
ตัวเกินมาตรฐานที่กำหนด คือ ธาตุเหล็ก สารแอมโมเนีย
และยังพบเชื้อจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุโรคทางเดินอาหาร
ด้วย

ผู้ใหญ่บ้าน : แต่ผมทราบมาว่าถ่านใช้ดูดซับธาตุเหล็กได้
จริงไหมครับ

อาจารย์ : ใช่แล้วครับ ถูกต้องเลย เพราะถ่านมีรูพรุนดูด
ซับแร่ธาตุบางตัวได้ เช่น ธาตุเหล็กในน้ำบาดาล
เลยทำให้น้ำที่มีสีเหลืองเหมือนน้ำสนิมใสกว่าเดิมด้วย
แต่ผู้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องไปเอาถ่านกัมมันท์ที่พวกคนขาย
มายุงให้เราซื้อนะ อันนั้นมันแพง แต่ผลไม่ต่างกับ
ถ่านไม้จริง

ผู้ใหญ่บ้าน : แล้วพวกแอมโมเนียล่ะ ผมจะต้อง
ทำอย่างไรละครับ

นายกระจ่างเห็นผู้ใหญ่กับ
อาจารย์กำลังสนทนาอยู่เลยเดินเข้า
มาสมทบ

นายกระจ่าง : แล้วผู้ใหญ่ทราบไหม
ว่าแอมโมเนียมาจากสาเหตุใด

ผู้ใหญ่บ้าน : ไม่ทราบเลยครับ

นายกระจ่าง : มันมากับบนกะ ที่ตั้งประปา
หมู่บ้านของเราอยู่ติดกับนาข้าว นกที่บินมาหา
อาหารในนาข้าวก็เข้ามาเกาะแล้วมันอึลงมา
ขึ้นก้นนี้แหละมีส่วนสำคัญทำให้น้ำมีแอมโมเนีย
มากนะซิ ถ้าจะแก้ก็ต้องแก้ให้ถูกจุดนะ

ผู้ใหญ่บ้าน : ถ้าเงินมหาตมาขายมาคลุมกัน
ไม่ให้นักเข้ามาใกล้ถังหรือชั้นเพิ่มอากาศก็คงจะ
ใช้ได้บ้างครับ

ดช.เอก เห็นผู้ใหญ่คุยกันเลยเสนอความเห็นว่ : ทำอย่างนั้นก็ได้ครับอาผู้ใหญ่ แต่ถ้าอยากให้
ถูกสุขลักษณะก็ทำหลังคาคลุมแล้วล้อมด้วยตาข่ายลวด นกจะได้เข้าไปใกล้แหล่งน้ำไม่ได้
ผู้ใหญ่บ้าน : เตี่ยผมจะไปบอกและแนะนำให้คณะกรรมการประปาหมู่บ้านทำนะครับเพราะ
ถ้างบประมาณไม่มากอาจจะใช้เงินที่เก็บจากค่าใช้บริการของชาวบ้านทุกเดือนได้บ้าง แต่ถ้า
ต้องใช้งบมากก็จะนำเสนอในเวทีประชาคมของอบต. เพื่อนำสู่เวทีประชาคมและ
แผนการพัฒนาของจังหวัดต่อไปครับ

แล้วอาจารย์ก็กลับมาพูดสมทบว่า

อาจารย์ : สำหรับเรื่องจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุโรค
ทางเดินอาหาร มาจากไหนผู้ใหญ่บ้านทราบไหมครับ

ผู้ใหญ่บ้าน : ไม่ทราบจริง ๆ ครับ

อาจารย์ : ก็ตรงบริเวณหัวปลี่ยนน้ำ หรือกอกน้ำจาก
แหล่งน้ำดิบไปสู่ท่อส่งน้ำประปาไม่สะอาด ต้องทำ
ความสะอาดหัวปลี่ยนน้ำ หรือกอกน้ำ รวมทั้งบริเวณ
รอบประปาหมู่บ้านควรไล่ไปเร่งสะอาด

ผู้ใหญ่บ้าน : ทำไม่สะอาดครับ

อาจารย์ : ปกติจุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุโรคทางเดินอาหาร
ชอบอยู่ในแหล่งที่มีเศษอาหาร มีความชื้นสูง
โดยเฉพาะหัวปลี่ยนน้ำหรือกอกน้ำจะเป็นแหล่งที่
เชื้อจุลินทรีย์เจริญเติบโตได้ดี

ผู้ใหญ่บ้าน : งานไม่หนักผมว่าคณะกรรมการประปา
หมู่บ้านสามารถทำได้ครับ ผมรีบปากไปประสานงานเอง
ครับ

อาจารย์ : ถ้าอย่างนั้นก็ดีเลยครับน้ำประปา
หมู่บ้านของผู้ใหญ่จะได้เป็นน้ำประปาบาดาลที่ได้
มาตรฐาน มีผลดีต่อสุขภาพของลูกบ้านด้วย

ผู้ใหญ่บ้าน : ผมกลับไปจะไปขอแรงลูกบ้านมา
ช่วยกันพัฒนาบริเวณรอบที่ตั้งประปาหมู่บ้าน

อาจารย์ : ผมขอเสนอแนะหน่อยนึ่ง คือ ผู้ใหญ่
กับลูกบ้านอาจจะเอาพวกพืชสมุนไพร พืชสวน
ครัวปลูกริมรั้ว โดยปลูกแบบให้เป็นประโยชน์ต่อ
ส่วนกลางของสังคมและทำให้แยกเป็นส่วน ๆ
ให้สะดวกกับการดูแลความสะอาดนะครับ

ผู้ใหญ่บ้าน : ชอบคุณมากเลยครับอาจารย์
หลังจากปรับปรุงระบบประปาหมู่บ้านแล้ว
ลูกบ้านของผมคงมีน้ำบาดาลที่สะอาดไว้ใช้
อุปโภคบริโภคอย่างสะดวกใจมากขึ้นนะครับ
ผมเลยขอโอกาสลากลับเลยครับ

อาจารย์ : สวัสดีครับ